

POLICY BRIEF #54

20 januari 2022

Leidt mediaconcentratie tot verschraling van het nieuwsaanbod?

Een kwantitatieve studie bij de Vlaamse DPG Media-kranten.

Jonathan Hendrickx

Het Vlaamse medialandschap is de afgelopen jaren grondig veranderd door fusies en overnames tussen bedrijven. Anno 2022 bezitten vier bedrijven nagenoeg alle grote Vlaamse nieuwsmerken: de openbare omroep VRT en de privébedrijven Roularta, DPG Media en Mediahuis. Die laatste twee vormen de grootste in Vlaanderen en werden kwantitatief en kwalitatief geanalyseerd door Jonathan Hendrickx in zijn dissertatie over mediaconcentratie en nieuwsdiversiteit in Vlaanderen. In [een vorige policy brief](#) werd stilgestaan bij Mediahuis; hier staat DPG Media centraal.

Belangrijkste conclusies

- De totale overlap tussen de kranten Het Laatste Nieuws en De Morgen was laag tussen 2018 en 2020: **slechts 2,3%** van de inhoud was (nagenoeg) identiek tussen beide titels.
- **Online (3,2%) is de overlap veel groter dan in print (0,8%)**, wat in lijn ligt met eerder onderzoek. Onlineartikels vormden nagenoeg 60% van het totale corpus, wat wijst op een bredere shift naar onlinepublicatie eerder dan op papier.
- **De nieuwssite van De Morgen werd hoe langer hoe minder divers.** In de eerste helft van 2020 was 39,1% van de artikels op demorgen.be ook op hln.be gepubliceerd.
- De Morgen doet daarnaast steeds meer aan **interne recyclage** van inhoud tussen zijn eigen krant en website, terwijl dat aandeel bij Het Laatste Nieuws net afnam, maar hoger blijft dan bij De Morgen.

1. Situering van het onderzoek

In 2017 werd MEDIALAAN, eigenaar van onder meer de VTM-zenders, overgenomen door De Persgroep, dat toen al 50% van de MEDIALAAN-aandelen bezat. Later nadien raakte bekend dat het nieuwe fusiebedrijf DPG Media zou gaan heten en dat het van plan was om alle nieuwsmerken te groeperen op dezelfde locatie. News City werd de naam van zowel het gebouw in het centrum van Antwerpen als van een grootscheepse interne synergieoperatie om samenwerkingen tussen redacties van verschillende nieuwstitels te bewerkstelligen. Het eerste slachtoffer was de website van VTM Nieuws, die in 2019 om plaats te maken voor een verdere uitbreiding van hln.be als dé Vlaamse nieuwssite en -app. [Het recentste jaarverslag over mediaconcentratie in Vlaanderen van de Vlaamse Regulator voor de Media](#) bevestigde dit: in juni 2021 had de HLN-app maar liefst vier keer meer bezoekers dan die van de naaste concurrent, Mediahuis-titel Het Nieuwsblad (zie p. 235).

Tot op het moment van schrijven is kwaliteitskrant De Morgen zo min mogelijk betrokken geweest bij de NewsCity-operaties en betrekken de samenwerkingen zich vooral tussen Het Laatste Nieuws, VTM Nieuws en tijdschriften als Dag Allemaal en Story. Maar desondanks is het een slecht bewaard geheim dat er ook geregeld nieuwsinhoud tussen de twee DPG Media-kranten wordt uitgewisseld. [Een eerste, kleine inhoudsanalyse tussen Het Laatste Nieuws en De Morgen](#) legde al tekenen van een tendens bloot. In deze policy brief staat een veel grotere, geautomatiseerde inhoudsanalyse van zowel kranten- als onlineartikels centraal, die het voor het eerst toelaat om gedegen, onderbouwde uitspraken te doen over de staat van divers nieuwsaanbod van de twee Vlaamse DPG Media-kranten.

2. Methodologie

Alle artikels gepubliceerd tussen 1 januari 2018 en 30 juni 2020 in de papieren kranten en de websites van Het Laatste Nieuws en De Morgen werden automatisch verzameld via het online krantenarchief GoPress. Er werd een onderscheid gemaakt tussen 'soft' en 'hard' nieuws, waarbij enkel artikels uit de laatste categorie werden weerhouden voor verder onderzoek. Dat gebeurde vanuit de optiek dat 'hard' nieuws (over politiek, justitie, ...) beter bijdraagt tot de democratische functie van nieuwsmedia om burgers te informeren.

In totaal werden exact 541.083 artikels geanalyseerd, het hoogste aantal ooit tot dusver voor een academische studie naar Vlaamse nieuwsberichtgeving. Opvallend is dat maar liefst 88% van het corpus van Het Laatste Nieuws beslaat en dat De Morgen dus ruim zeven keer minder artikels publiceerde in print en online. Daarnaast was iets meer dan 60% van het totale staal artikels online gepubliceerd, wat verder wijst op de afname van het belang van nieuws op papier.

Aan de hand van computationele analyses werden alle artikels automatisch gescand op hun inhoudelijke overlap met elkaar. Er werd zowel gekeken naar overlap tussen de twee titels (Het Laatste Nieuws en De Morgen) als tussen de twee verschillende platformen (print en online). Elk artikel kreeg zo een 'overlapscore' van 0 tot 1, waarbij 1 'complete overlap' betekent. Alle artikels met scores van 0,8 of hoger werden beschouwd als zijnde (nagenoeg) identiek.

3. Resultaten

Te beginnen met het goede nieuws: de totale overlap tussen de twee Vlaamse DPG Media-kranten lag laag tussen 1 januari 2018 en 30 juni 2020: **slechts 2,3% van alle geanalyseerde artikels blijkt (nagenoeg) identiek te zijn aan mekaar**. Onlineartikels (3,2%) worden wel veel vaker overgenomen dan krantenartikels (0,8%). Als we die periode van 2,5 jaar opsplitsen in vijf kortere tijdsvakken van zes maanden, zien we daarin weliswaar noemenswaardige stijgingen of dalingen doorheen de tijd. Tussen de eerste en de vijfde periode steeg de totale overlap van HLN-artikels van 2,8 naar 3,3%, bij De Morgen ging het van 18 naar 23 procent.

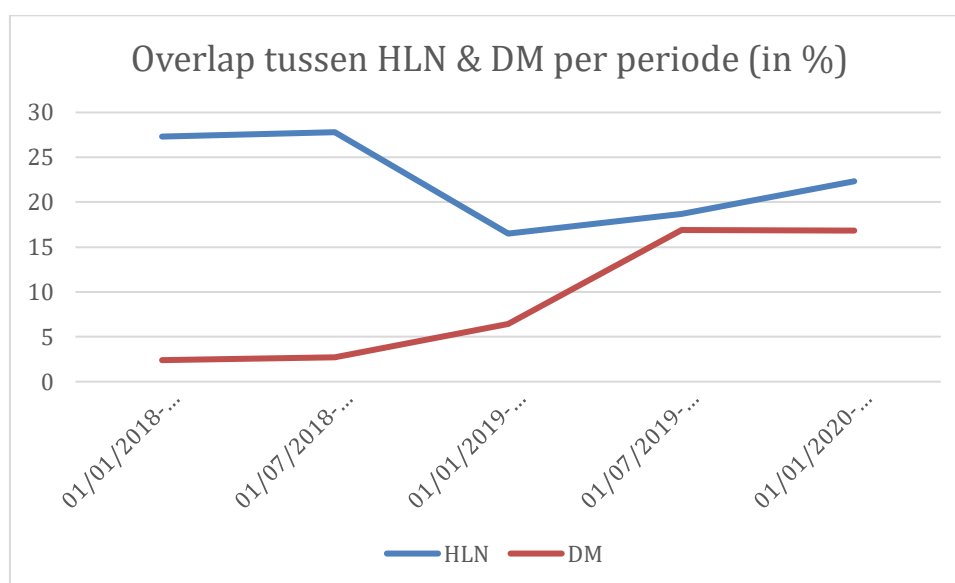
Die laatste cijfers vormen een teken aan de wand voor wat verder nog opviel in de studie, waarbij vooral De Morgen in de klappen deelt qua diverse en onderscheidende berichtgeving.

Tussen de eerste helft van 2018 en die van 2020 daalde de printoverlap van De Morgen (DM in onderstaande tabel) van 6,5 naar 5,3%. Die bevinding sluit aan bij [vergelijkbaar eerder onderzoek bij de kranten van Mediahuis](#), dat uitwees dat de papieren krant De Standaard ook diverser werd in vergelijking met de populaire titels. Die positieve bevinding staat echter in schril contrast met de stijgingen qua online en interne overlap. Op demorgen.be nam het aandeel identieke artikels gevoelig toe van 28 naar 39,1%. Dat betekent dus dat bijna vier op de tien artikels die tussen 1 januari en 30 juni 2020 op de ebsite van De Morgen werden gepubliceerd, ook (nagenoeg) identiek op hln.be terug te vinden waren, wat vraagt tekenen zet bij de toegevoegde waarde van demorgen.be als apart online nieuwskanaal.

(in %)	Print + online			Print			Online		
	HLN + DM	HLN	DM	HLN + DM	HLN	DM	HLN + DM	HLN	DM
01/01/2018-30/06/2018	2,4	2,8	18	0,8	0,9	6,5	4,1	4,8	28
01/07/2018-31/12/2018	2,2	2,5	18,4	0,8	0,9	6,4	3,4	3,9	29,8
01/01/2019-30/06/2019	1,3	1,4	12,2	0,7	0,9	4	1,6	1,7	24,7
01/07/2019-31/12/2019	2,7	3	21,2	0,8	1	4,3	2,5	3,9	37,1
01/01/2020-30/06/2020	2,9	3,3	23	0,9	1,1	5,4	3,9	4,3	39,1
01/01/2018-30/06/2020	2,3	2,6	18,8	0,8	1	5,3	3,2	3,6	32,4

Tabel 1: Overlap tussen Het Laatste Nieuws en De Morgen, per periode en platform (in %)

Daarnaast was er bij De Morgen ook sprake van gevoelig meer interne recyclage. Het aandeel artikels dat zowel op papier en online verscheen bij de DPG Media-kwaliteitstitel liep doorheen de vijf halfjaarlijkse periodes exponentieel op van 2,4 naar 16,8%, ofwel bijna zeven keer zoveel. (Onthoud dat het aandeel van De Morgen-artikels in het totale corpus zeer klein was, waardoor deze resultaten weinig effect hebben op de totale cijfers.) Bij Het Laatste Nieuws namen die percentages net af, maar blijven ze wel hoger dan bij De Morgen; daar ging het van 27,3 naar 22,3%. Dat betekent dat ruim een op de vijf HLN-artikels identiek op papier en online verschijnt.

Figuur 1: Overlap tussen HLN & DM per periode (in %)

Kort samengevat: terwijl Het Laatste Nieuws als grootste nieuwsmerk van zowel DPG Media als heel Vlaanderen op veel vlakken diverser wordt en alleen maar groter en populairder gemaakt wordt, lijkt dat deels ten koste te gaan van de onderscheidende hardnieuwsberichtgeving bij de kwaliteitstitel De Morgen, waarbij zowel online als tussen de krant en website grote stijgingen te bemerken vallen qua inhoudelijke overlap. Dat dreigt de diversiteit van berichtgeving aan te tasten, en waakzaamheid is daarbij geboden.

4. Beleidsaanbevelingen

Aanbeveling 1 – Plaats maatschappelijke gevolgen van fusies voorop

Intussen is de Vlaamse mediemarkt in die mate geconcentreerd dat er nog weinig bewegingen mogelijk zijn. Toch is het aangeraden dat zowel het Vlaamse als federale niveau een maatschappelijke toets inbouwen bij het al dan niet goedkeuren van verdere fusies en overnames in de mediasector. Door hun unieke positie waarbij ze de expliciete taak en onafhankelijkheid als 'vierde macht' hebben om burgers te informeren, is het ook belangrijk dat burgers en hun recht op diverse verslaggeving gevrijwaard en onderzocht wordt alvorens concentratie verder toeneemt.

Aanbeveling 2 – Eis diversiteit in ruil voor financiering

In april 2021 maakten Vlaamse ministers Dalle en Crevits bekend dat ze samen 35 miljoen euro willen investeren in een Vlaams relanceplan voor de media. Ondersteuning bij digitale transformatieprojecten van mediaspelers vormt daar een groot onderdeel van. Met transformatieprojecten gaan gebruikelijk ook saneringen en verdere synergieën gepaard, wat extra nefast zou kunnen zijn. Het is legitiem om in ruil voor die overheidsfinanciering voor winstgevende mediabedrijven ook een *return* te vragen, zoals dat courant is bij de dotatie van de VRT en de beheersovereenkomst. Naast volledige editoriale onafhankelijkheid kan zo ook geëist worden dat er voldoende diverse verslaggeving per aparte nieuwstitel overeind blijft om de diversiteit in het beschikbare Vlaamse informatie- en nieuwsaanbod te garanderen.

Aanbeveling 3 – Investeer in systematisch onderzoek naar nieuwsdiversiteit

Onderzoek naar de staat van nieuwsdiversiteit (qua opinies en actoren in verslaggeving, maar ook qua nieuwsproductie en gevolgen van concentratie op de werking van redacties) gebeurt nu steeds ad hoc op het initiatief van onderzoekers en voor één of enkele studies. Systematisch onderzoek dat op geregelde basis diversiteit van de Vlaamse nieuwsmedia kritisch tegen het licht houdt, vormt een uitstekende investering om de staat van ons medialandschap te bepalen aan de hand van gedegen studiewerk. Dat kan door een uitbreiding van de taken van de Vlaamse Regulator voor de Media, ofwel binnen een hernieuwd Steunpunt Media van onderzoekers.

Aanbeveling 4 – Kijk over het muurtje

DPG Media, Mediahuis en Roularta hebben de afgelopen jaren hun tentakels uitgespreid en verschillende grote nieuwsmedia in omliggende landen gekocht. Nagenoeg de volledige Nederlandse krantenmarkt is zo in Vlaamse handen terechtgekomen. Hoewel er nog geen wetenschappelijk onderzoek over verschenen is op het moment van schrijven, is het algemeen geweten dat ook daar artikels worden overgenomen als onderdeel van synergieoperaties, met daarnaast nog het verschijnsel van artikels die worden uitgewisseld tussen Nederlandse en Vlaamse titels. Zowel verder onderzoek als verder mediabeleid moet ontstaan bij deze tendens en wat ze betekent voor de diverse toevoer van informatie voor het publiek en het faciliteren van verschraving als bedrijfstactiek.

Jonathan Hendrickx (°1994) doctoreerde in 2021 bij imec-SMIT met zijn dissertatie over mediaconcentratie en nieuwsdiversiteit in Vlaanderen. In datzelfde jaar verscheen zijn boek 'Media en journalistiek in Vlaanderen' bij uitgeverij ASP Editions. Momenteel werkt hij als postdoctoraal onderzoeker in journalistieke studies. Zijn werk verscheen al in vooraanstaande wetenschappelijke tijdschriften zoals Digital Journalism en Journalism Studies.

Speciale dank gaat naar Dr. Annelien Van Remoortere van de Universiteit van Amsterdam, co-auteur van de wetenschappelijke studie besproken in deze policy brief.

imec-SMIT's Media & Society Program hosts approx. 45 researchers that study business, user and policy aspects of mediated communication. The program has a track record in fundamental and applied national projects. Prof. Dr. Ike Picone heads the program's Journalism, Trust & Participation Unit.